

# Η κατανόηση της ανάστασης του Ιησού Χριστού ως συγκεκριμένου ιστορικού γεγονότος

Ορθοδοξία / Θεολογία

Γεώργιος Πατρώνος, Ομότιμος Καθηγητής Τμήματος Θεολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών



Η βιβλική πίστη στην ανάσταση είναι εντελώς διαφορετική από την ελληνιστική ιδέα περί αθανασίας και γι' αυτό δεν πρέπει να γίνεται σύγχυση, όπως συνήθως συμβαίνει με πολλούς κήρυκες και ερμηνευτές, θεολόγους στην προσπάθειά τους να γίνουν κατανοητοί από ένα ευρύτερο κοσμικό κοινό. Σύμφωνα με την ελληνική φιλοσοφία και θεολογία, η ψυχή του ανθρώπου επειδή είναι άφθαρτη από τη φύση της, μετά από την απελευθέρωσή της από τα δεσμά του σώματος με το θάνατο, πιστεύεται, ότι εισέρχεται στην κατάσταση της αθανασίας. Για την Αγία Γραφή, όμως, η όλη ψυχοσωματική υπόσταση του ανθρώπου ή αποθνήσκει ή ανίσταται. Έτσι, η ιδέα και η πίστη στην ανάσταση για τον ιουδαϊκό κόσμο ήταν από τις βασικότερες θεολογικές ιδέες. Όλοι οι Ιουδαίοι αποδέχονταν ανάσταση δικαίων

και αδίκων για να κριθούν κατά τους έσχατους χρόνους. Μόνο κάποια αιρετική ομάδα, εκείνη των Σαδδουκαίων, «λέγουσι μη είναι ανάστασιν» (Πράξ. 23,8). Και αυτή η ασήμαντη εξαίρεση φανερώνει ακριβώς το βασικό και καθολικό χαρακτήρα της πίστης αυτής σε όλο τον ιουδαϊκό κόσμο.



Δεν υπήρχε, επομένως, καμιά δυσκολία στην αποδοχή της ιδέας και της πίστewς στην ανάσταση των νεκρών. Η δυσκολία βρισκόταν στην αποδοχή της ανάστασης ενός συγκεκριμένου προσώπου και μάλιστα της σύγχρονης προς αυτούς ιστορίας. Όταν οι Απόστολοι παρουσιάστηκαν ευθύς αμέσως μετά τη σταύρωση να κηρύσσουν, όχι μια γενική ιδέα για κάποια γενική ανάσταση, αλλά την πίστη στην ανάσταση του Ιησού από τη Ναζαρέτ, ενός δηλαδή προσώπου σύγχρονου και γνωστού σε όλους, που το είχαν μάλιστα απορρίψει και καταδικάσει σε θάνατο για αποστασία και βλασφημία, το κήρυγμα αυτό θεωρήθηκε πρόκληση και μωρία. Η πίστη στην ανάσταση ενός «βλάσφημου αποστάτη», «ψευδοπροφήτη» και «αιρετικού», κατά τη δική τους γνώμη και εκτίμηση, που οι θρησκευτικοί ηγέτες τους, οι πρεσβύτεροι και οι αρχιερείς είχαν καταδικάσει στον πιο ατιμωτικό θάνατο του σταυρού, ήταν πέτρα ενός άνευ προηγουμένου θρησκευτικού σκανδάλου.

Το ίδιο συνέβη και με τους Έλληνες σοφούς και λογίους, όταν αργότερα ο

Απόστολος Παύλος πήγε και μίλησε στην Αθήνα για την πίστη στην ανάσταση. Στην αρχή όλοι νόμισαν, ότι επρόκειτο για κάποια καινούργια «ιδέα», που φέρνει ο «σπερμολόγος» αυτός διδάσκαλος της Ανατολής, διάφορη από εκείνη της αθανασίας που κήρυτταν αυτοί, και έδειξαν ανάλογο φιλοσοφικό ενδιαφέρον να επαναλάβει τη «θεωρία» του ενώπιον του βήματος του Αρείου Πάγου· «ακουσόμεθά σου περί τούτου και πάλιν» (Πράξ. 17,32). Αλλ' όταν επεσήμανε ότι δεν ομιλεί για κάποια νέα «ιδέα» και κάποια νέα «διδαχή», μα για συγκεκριμένο γεγονός, ενός σύγχρονου ιστορικού προσώπου που ο Θεός ανέστησε εκ νεκρών, τότε οι επικούρειοι και στωικοί φιλόσοφοι των Αθηνών αντέδρασαν βίαια και τον ονόμασαν φορέα «ξένων δαιμονίων», διότι «τον Ιησούν και την ανάστασιν ευηγγελίζετο» (Πραξ. 17,18).

Είναι ενδεικτικό, επίσης, ότι η φιλελεύθερη σύγχρονη δυτική θεολογία έστρεψε τα πυρά της ιδιαίτερα προς την πίστη της ανάστασης του Χριστού και επιχείρησε να δημιουργήσει την εντύπωση ότι η όλη υπόθεση της ανάστασης ήταν αποτέλεσμα κυρίως ενθουσιαστικών τάσεων των μαθητών και οπαδών του Ιησού της εποχής εκείνης, ανοίγοντας έτσι το δρόμο για τη θεωρία της «απομύθευσης», που αναφέραμε πιο πάνω. Εάν, όμως, δεν είχε συμβεί «κάτι» το συγκλονιστικό σχετικά με τον σταυρωθέντα και ταφέντα Ιησού, θα ήταν αδιανόητο, νομίζουμε, να συλλάβουν μια τέτοια θεωρητική «ιδέα», να την συσχετίσουν με συγκεκριμένο ιστορικό πρόσωπο της δικής τους γενιάς και να υποστηρίξουν μετά αυτή την «παραδοξολογία» τους ενώπιον αρχόντων και δικαστηρίων με κίνδυνο της ζωής τους. Όχι μόνο από ενθουσιαστικές τάσεις δεν κατέχονταν αυτοί οι άνθρωποι, αλλά από πλήρη δειλία και μεγάλο φόβο. Είναι γνωστό, ότι ο θάνατος του Ιησού τους οδήγησε σε πανικό, και τρομοκρατημένοι όπως ήσαν μετά τη σταύρωση διασκορπίστηκαν και εξαφανίστηκαν «διά τον φόβον των Ιουδαίων».

Από την άλλη πλευρά, ένας ικανότατος άνθρωπος και με πλήρη θεωρητική και θεολογική κατάρτιση, όπως ο Απόστολος Παύλος, εάν δεν ήταν πεπεισμένος για την ανάσταση του Ιησού και τη δική του προσωπική εμπειρία στην πύλη της Δαμασκού, ουδέποτε θα τόνιζε, και μάλιστα με τόση έμφαση, ότι «ει Χριστός ουκ εγήγερται, ματαία η πίστις ημών» (Α' Κορ. 15,17). Αυτή η βεβαιότητα και η προσωπική εμπειρία όλων οδήγησε τους Αποστόλους να γίνουν πραγματικοί «μάρτυρες» και θερμοί υποστηρικτές της ανάστασης και του Αναστάντος και να επισφραγίσουν τη μαρτυρία τους αυτή με τον προσωπικό τους θάνατο. Για τους Αποστόλους και την πρώτη Εκκλησία δεν υπήρχε καμιά αμφιβολία για την αλήθεια της ανάστασης και ασφαλώς δεν επρόκειτο για κάποια συλλογική θρησκευτική παράκρουση!

Στα ιερά κείμενα των Ευαγγελίων, παράλληλα με τις επιβεβαιώσεις για τις

εμφανίσεις του Αναστάσιου, έχουμε συνεχώς και αντίστοιχες αμφισβητήσεις και λογικές αντιδράσεις, που φανερώνουν μια πλήρη έλλειψη ενθουσιαστικών τάσεων και εσχατολογικών εξάρσεων. Ούτε μπορούμε να πούμε, πως η ανάσταση ξεπήδησε ως θεολογική «ιδέα» από κάποια θρησκευτική πίστη. Συνέβη μάλλον το εντελώς αντίθετο. Η πίστη ξεπήδησε από το γεγονός της ανάστασης. Και στο χώρο των θεολογικών εκτιμήσεων, η ανάσταση δεν ήταν η απαρχή ή η γενεσιουργός αιτία, αλλά η επιβεβαίωση της μεσσιανικότητας του Ιησού. Η ανάσταση, ασφαλώς, είναι ένα από τα πιο δυναμικά στοιχεία της Χριστολογίας της Καινής Διαθήκης, αλλά όχι το μοναδικό. Η ανάσταση του Χριστού για τους ιερούς συγγραφείς της Καινής Διαθήκης και για τους Αποστόλους και πρώτους κήρυκες της χριστιανικής πίστεως ήταν ένα αναμφισβήτητο ιστορικό γεγονός.

Στο σημείο αυτό του τονισμού της ιστορικότητας της ανάστασης του Ιησού, πρέπει να γίνει και μια σαφής διευκρίνιση με την ιστορική μορφή των αναστάσεων που πραγματοποίησε ο Ιησούς κατά τη διάρκεια της επίγειας ζωής του, όπως εκείνες της κόρης του Ιαείρου, του υιού της χήρας της Ναΐν και του φίλου του Λαζάρου. Στις περιπτώσεις εκείνες έχουμε ουσιαστικά επάνοδο του ανθρώπου στο φυσικό κόσμο του παρόντος και επανάληψη επομένως της «αναγκαιότητας» και πάλι του θανάτου. Στην περίπτωση του Ιησού έχουμε μια πλήρη διαφοροποίηση. Η ανάσταση του Ιησού είναι μοναδική, έχουμε την ανάσταση στην καθολική και τελική της φάση. Μια ανάσταση ιστορική μεν, αλλά με σαφώς εσχατολογικές προεκτάσεις. Στην ανάσταση του Λαζάρου, ως παράδειγμα, έχουμε με το θάνατό του και «σωματικές» φυσικές καταστάσεις. Ο ίδιος είναι «τεταρταίος» και ήδη «όζει» (Ιωάν. 11,39), ενώ στην περίπτωση του Ιησού δεν έχουμε ούτε «πτώμα», ούτε «αποσύνθεση» πτωματική, αλλά «μορφή» σώματος («εν ετέρα μορφή») που ανίσταται εκ του τάφου.

Σωτηριολογικές και εσχατολογικές προεκτάσεις της ανάστασης του Χριστού

Έτσι, πέρα από τον ιστορικό χαρακτήρα της ανάστασης του Ιησού Χριστού, που αποδεικνύεται από τα ίδια τα γεγονότα και τις μαρτυρίες των μαθητών Αποστόλων, και πέρα από τη γενικότερη θεολογική θεώρηση, χρειάζεται και μια συγκεκριμένη προσέγγιση της σωτηριολογικής σημασίας του γεγονότος αυτού. Γιατί, η ανάσταση του Ιησού είναι βασική προϋπόθεση, καθώς και εγγύηση της δικής μας ανάστασης. Προς την κατεύθυνση αυτή στρέφει την προσοχή μας ιδιαίτερα το κήρυγμα του Αποστόλου Παύλου, σχετικά με την ανάσταση, που είναι ουσιαστικά ένα κήρυγμα ελπίδας και αισιοδοξίας για τον άνθρωπο και την ιστορία. Εάν δεν υπήρχε η ανάσταση του Ιησού και η ελπίδα της δικής μας ανάστασης, τότε θα είμασταν «οι ελεεινότεροι πάντων των ανθρώπων» (Α' Κορ. 15,19), αφού θα οικοδομούσαμε την πίστη μας και τη ζωή μας σε μια ανέφικτη πραγματικότητα.

Η πίστη σ' ένα ζώντα Θεό και η πίστη στην ανάσταση του Χριστού και του ανθρώπου είναι μέγιστο γεγονός για την ιστορία. Δεν πρόκειται για κάποιου είδους αθανασία των ψυχών, ελληνιστικού τύπου, αλλά για μια πραγματική και καθολική ανάσταση όλων και μάλιστα σώματος και ψυχής, φυσικής και πνευματικής δημιουργίας. Γι' αυτό και η πρώτη Εκκλησία δεν αναφερόταν καθόλου σε κάποια έννοια ανάστασης θεωρητικού και θεολογικού χαρακτήρα, αλλά στο συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός της ανάστασης του Ιησού Χριστού, χαρακτήρα καθαρά σωτηριολογικό με προεκτάσεις προς την τελική ανάσταση όλων των ανθρώπων.

Επισημάνουμε ως τώρα την ιστορική σπουδαιότητα και τη θεολογική σημασία του γεγονότος της ανάστασης του Χριστού, σε άμεση σχέση και αναφορά προς τις σωτηριολογικές και εσχατολογικές προεκτάσεις που έχει για τη ζωή και την ιστορία του ανθρώπου. Όλα αυτά θα πρέπει να κατανοούνται παράλληλα προς τα εκκλησιολογικά και ευχαριστιακά πλαίσια της παρουσίας του Κυρίου μέσα στη ζωή της Εκκλησίας. Ο Αναστάς είναι σήμερα παρών στην πίστη και στη ζωή της Εκκλησίας, όχι μόνο διά μέσου του ιστορικού εκείνου γεγονότος και διά μέσου της μαρτυρίας των πρώτων αυτοπτών μαρτύρων, αλλά κυρίως τώρα διά μέσου των μυστηρίων της Εκκλησίας και ιδιαίτερα του μυστηρίου της θείας Ευχαριστίας, όπου εκεί, και συγκεκριμένα «εν τη κλάσει του άρτου», «αναγνωρίζεται» και πάλι ο Ιησούς από τους πιστούς του ως ο ζων Κύριος της ζωής και της ιστορίας (Λουκ. 24,35).

Πιστεύουμε δε, ότι μόνο μέσα στην εκκλησιολογική και μυστηριακή αυτή πραγματικότητα είναι δυνατόν σήμερα ο άνθρωπος ν' αποδεχθεί και να κατανοήσει σωστά το γεγονός της ανάστασης και της παρουσίας του Χριστού στην Εκκλησία και στην ιστορία. Διότι, πράγματι, είναι πολύ δύσκολο σήμερα να κατανοηθεί ορθά η ανάσταση από το σύγχρονο άνθρωπο και να βιωθεί σωστά από το σύγχρονο πιστό, αν η θεολογία και το κήρυγμα προσπαθούν να εξηγήσουν το

γεγονός αυτό μόνο ιστορικά και θεολογικά, έξω από το πνεύμα και την ατμόσφαιρα της λειτουργικής και μυστηριακής ζωής της Εκκλησίας. Το κήρυγμα και το μήνυμα της ανάστασης του Χριστού και κατ' επέκταση και της ανάστασης του ανθρώπου αποκτά πραγματικό και ουσιαστικό νόημα κυρίως αν ενταχθεί και κατανοηθεί στο όλο σωτηριολογικά μυστήριο της θείας Οικονομίας. Διαφορετικά δεν έχει νόημα και δεν μπορεί να γίνει αποδεκτό.

Κάτω από αυτές τις προϋποθέσεις, η χριστιανική πίστη και θεολογία ουσιαστικά γίνονται αναστάσιμες και αυτή η ειδοποιός διαφορά μας οδηγεί στην ιδιαιτερότητα της 'Ορθόδοξης θεολογίας και της Ορθόδοξης πνευματικότητας, που οικοδομούνται κυρίως στο πνεύμα της ανάστασης. Η ανάσταση είναι η αποκορύφωση της ιστορίας του Ιησού Χριστού αλλά και της ιστορίας της χριστιανικής πίστεως και 'Εκκλησίας. Κάθε μετακίνηση από το κέντρο αυτό είναι δυνατό ουσιαστικά να εκκοσμικεύσει και την πίστη και την πνευματικότητα. Και πάλι στο βιβλίο μας για το «Αποστολικό κήρυγμα στην πρώτη 'Εκκλησία», γράψαμε σχετικά: «Για τους πρώτους πιστούς και Αποστόλους, η ανάσταση ήταν αναμφισβήτητα πρωταρχικής σημασίας γεγονός. Ήταν το θεμέλιο της πίστεως αλλά και η βάση για κάθε μελλοντική θεολογική ανάπτυξη και επεξεργασία. Ήταν η πηγή εμπνεύσεως για τη διαμόρφωση της χριστιανικής ζωής. Και αργότερα έγινε και πηγή εμπνεύσεως για κάθε μορφή της χριστιανικής τέχνης και της χριστιανικής λατρείας. Η ανάσταση ήταν ανέκαθεν και τό περιεχόμενο της χριστιανικής μαρτυρίας προς τον κόσμο. Η αμφισβήτηση του περί αναστάσεως κηρύγματος της πρώτης Εκκλησίας και ιδιαίτερα η άρνηση της πραγματικότητας της αναστάσεως του Χριστού, σημαίνει όχι μόνο ότι το κήρυγμα των Αποστόλων αλλά και αυτή η ίδια η πίστη των χριστιανών είναι ένας κενός λόγος» (σελ. 129). Ο χριστιανικός λόγος γίνεται ουσιαστικός και το χριστιανικό βίωμα ενεργό και πραγματικό μόνο μέσα σε μια αναστάσιμη πίστη και μόνο σε μια πασχάλια στάση ζωής μέσα στην ιστορία.

(Γεωργίου Π. Πατρώνου, Η ιστορική πορεία του Ιησού, εκδ. Δόμος, σ. 525-530)

<http://bit.ly/18fyj8>